

Motion till riksdagen 2024/25:3061

av **Rebecka Le Moine m.fl. (MP)**

Inkludering av ekocid i Romstadgan

Förslag till riksdagsbeslut

- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ansluta sig till förslaget om att komplettera Romstadgan med ett femte brott om ekocid (storskalig miljöförstöring) vid det kommande årliga mötet för statsparterna för Internationella brottmålsdomstolen (ICC) i Haag och tillkännager detta för regeringen.
- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör understödja Ukrainas restaurering av miljön och tillkännager detta för regeringen.
- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör samordna åtgärder för att stödja efterkrigstidens gröna omställning i hela Ukraina och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

De ekosystem vi är beroende av för välfärd, försörjning och överlevnad eroderas nu systematiskt med en oerhörd hastighet. Överfiske och bottenrålning förgör marina livsmiljöer. Skogar skövlas för att ge plats för palmolja-plantage och boskapsuppfödning. Industriellt jordbruk kräver pesticider och skapar monokulturer. Mineralbrytning och utvinning av olja och gas kontaminerar vattendrag och känsliga naturområden. Detta är endast ett axplock av alla de exempel som finns på omfattande miljöskadliga verksamheter som sker runt om i världen, som driver klimatförändringarna såväl som utarmar livsmiljöer och ekosystem. Trots årtionden av kännedom om de negativa sambanden fortsätter stater, företag och finansbolag att exploatera och investera i verksamheter som är förödande för planet och mänsklighet. Kortsiktig ekonomisk vinst genereras, men på längre sikt undermineras välstånd, mänskliga rättigheter, och risken för konflikter och ofrivillig migration ökar. Ytterst är det ett hot mot fred och säkerhet, vilket ger en internationell ekocidlagstiftning legitimitet att erkännas som ett femte tillägg i Romstadgan, det juridiska ramverk gällande brott mot freden som reglerar Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Internationell ekocidlag-

stiftning kriminaliserar storskalig miljöförstöring, sätter en gemensam yttersta gräns för storskalig förstörelse av miljön och erbjuder en efterfrågad global åtgärd mot ett globalt problem.

Stoppa straffriheten för miljöförstöring och främja seriösa företag

Påföljder som böter eller andra ekonomiska konsekvenser har inte visat sig hindra aktörer från att bedriva storskalig rovdrift på naturen. Att företag går i konkurs och lämnar över notan till samhället för sin skadliga miljöpåverkan förekommer alltför ofta. Med en internationell ekocidlagstiftning skulle beslutsfattare inom politik och företag kunna hållas personligt ansvariga och åtalas för de miljöbrott som deras beslut eller agerande orsakat, precis som juridiska personer idag kan åtalas för brott mot mänskliga rättigheter. När det som är företagsekonomiskt rationellt men skadligt för miljö och samhälle leder till att ansvariga riskerar att dras inför rätta skapas ett kraftfullt incitament för ledare att agera hållbart. Inte minst förmodas investeringar och satsningar styras i en mer hållbar riktning. Tydliga riktlinjer är dessutom vad företagen själva efterlyser. I ett stort internationellt upprop kräver över 560 företag, bl.a. Microsoft, Ikea och Walmart, ett kraftfullt och skyndsamt agerande mot den ekologiska kris som världen står inför. Detta upprop kom i september 2020 i samband med att FN:s förhandlingar kring konventionen för biologisk mångfald skulle inledas och företagen konstaterade i ett gemensamt uttalande att friska samhällen, resilienta ekonomier och blomstrande affärsverksamheter är helt beroende av naturen.

En internationell lag om ekocid är särskilt angeläget för fattiga länder som är socioekonomiskt utsatta då det ofta är synonymt med svag miljölagstiftning. Det är dessa länder, vars befolkningar ofta är de som bidragit minst till problemen, som drabbas hårdast av globaliseringens baksidor som exploatering och föroreningar. Vidare är friska ekosystem ett avgörande fundament för all utveckling och utan det når vi inte heller de globala hållbarhetsmålen. Lagstiftning har en starkt normerande genomslagskraft. Att storskalig miljöförstöring blir kriminellt har en viktig effekt på samhällets värderingar, vilket är av stor betydelse då vi även behöver jobba med ett förändrat synsätt i vår omställning till att leva inom de planetära gränserna. Det brådskar att hitta kraftfulla verktyg som kan vända den alarmerande trend vi just nu ser i världen. En internationell ekocidlagstiftning har enorm potential att vara just detta då Romstadgan är ett av världens kraftfullaste juridiska dokument.

Hjälp Ukraina att ställa Ryssland till svars för ekocid

Frågan om ekocid har aktualiserats ytterligare sedan Rysslands invasion av Ukraina. Rysslands krig mot Ukraina orsakar inte bara enormt mänskligt lidande, utan leder också till enorma miljökonsekvenser. Sprängningen av kraftverksdammen Kachovka är det hittills värsta exemplet. När Rysslands militära styrkor förstör Ukrainas natur är det inte en följd av kriget, det är en taktik i sig. Skogar bränns ner, jordar och vatten förgiftas, dammar sprängs, fragila ekosystem körs sönder. Konsekvenserna kommer att vara kännbara långt efter att kriget är slut, långt utanför Ukrainas gränser. Den totala

klimatskada som Ryssland orsakat under två år av fullskalig invasion av Ukraina uppgår till 32 miljarder dollar, enligt en rapport från Initiative on Greenhouse Gas Accounting of War (IGGAW). Konflikten har hotat omkring 600 djurarter och 750 växt- och svamparter, varav många är sällsynta och hotade. Mer än 20 % av Ukrainas naturreservat är påverkade av kriget. Tio nationalparker, åtta reservat och två biosfärreservat är under ockupation.

Ukraina driver frågan om att ställa ansvariga till svars för svåra miljöskador. President Zelenskyj har vid upprepade tillfällen refererat till den fruktansvärda miljöförstöring som den ryska invasionen åsamkar som ekocid, och i Ukrainas 10-punktsfredsplan ingår förebyggande av ekocid som en av punkterna. En invasion skapar ett enormt stort lidande och trauma. Men att dessutom ge sig på miljön fördjupar, förlänger och försvårar traumat. Ett enormt saneringsarbete och restaureringsarbete väntar, och där måste Sverige bistå på alla de sätt vi kan.

Växande stöd

Det snabbt växande stödet för införandet av en ekocidlag visar att insikten om att välstående ekosystem är en förutsättning för mänskliga rättigheter, fred och säkerhet att nå institutionell nivå. Naturen känner inga nationsgränser och måste få ett starkt internationellt skydd under såväl krigs- som fredstid.

2024 undersöktes stödet för en ekocidlag, och 2 000 personer i åldrarna 18 till 55–75 år i 22 länder svarade på undersökningen. Detta inkluderade 18 G20-länder. Argentina, Australien, Brasilien, Kanada, Kina, Frankrike, Tyskland, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Mexiko, Saudiarabien, Sydafrika, Sydkorea, Turkiet, Storbritannien, USA samt fyra länder utanför G20: Österrike, Danmark, Kenya och Sverige. Undersökningen visar ett starkt stöd; 72 % stöder en ekocidlag. I Sverige stöder 71 % av befolkningen en ekocidlag.

Ekocid erkändes som ett brott i Belgien tidigare i år. Liknande lagar har också antagits i Chile och Frankrike, och lagförslag om ekocid har lagts fram i bland annat Brasilien, Italien, Mexiko, Nederländerna, Peru och Skottland. EU har också infört en bestämmelse motsvarande definitionen av ekocid i det nya brottnålsdirektivet. Samtliga EU-stater borde därmed stå bakom en internationell ekocidlag.

Östaterna Fiji, Samoa och Vanuatu har nu formellt ingett förslag om att erkänna ekocid som ett brott vid Internationella brottnålsdomstolen (ICC). Sverige bör ställa sig bakom förslaget. Låt oss skapa internationellt samförstånd i frågan.

Rebecka Le Moine (MP)

Jacob Risberg (MP)

Elin Söderberg (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Märta Stenevi (MP)

Jan Riise (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Katarina Luhr (MP)